

2023_Anul Aurel C. POPOVICI (XXVII): firul dezvoltării noastre! - pe scena politică a Europei imperiul Țarilor! - să ne impună Domni străini, creaturi de ale Sultanului? - Gh. Lazăr și Avrig, la 1815!

tribunism

am ajuns noi Români să fim cel mai mare, cel mai compact, cel mai cult, cel mai bogat dintre statele de pe valea Dunării și să dăm cele mai neîndoioase dovezi de destoinicie militară, economică, administrativă și culturală.

... vom fi poate în curând singurul monument ...

De influența culturală a Slavilor și a Bizantinilor ne-am scăpat cu ajutorul Românilor din patria mună, ...

statua lui George Lazăr,

1779 - 1823

spre amintire și pioasă recunoștință către frații noștri din Transilvania!

TRIBUNA 1884

Anul tribunistului Aurel. C. Popovici

Aurel C. Popovici

șagunism

cu România, s'ar îndrepta deci în contra integrității monarhiei și a dinastiei habsburgice.

Diarul amintit doresc rezolvarea definitivă a chestiunii naționalităților, recomandând guvernului o politică dreaptă și energică, se înțelege „politică național-maghiară”.

Memoriul studenților universitari din București.

II.

Până ajunge la situaținea de astăzi a Românilor memoriul își pune întrebarea: Cine sînt Români între popoarele Europei? La care dă următorul răspuns:

Cine sîntem între popoarele Europei?

Cum la începutul erei creștine marginea dela Dunăre a împărăției române se vedea amenințată de un vrășmaș impunător prin bărbăția și puterile lui. Acesta era poporul Dacilor, care stăpînea amfiteatrul munților Carpați. Romanii trebuiau să se apere și Caesar, cuceritorul Galiei, se hotărîse să facă o expedițiune la Dunăre, dar' dictatorul cade sub mîna conjuraților și cu el cade și planul unui războiu dacic. Dacii rămîn în picioare, ba încă la 86 d. Chr. ei bat pe Romani și le impun tribut.

În anul 101 însă, împăratul de atunci al Romei, vrednicul Ulpiu Traian, refuză plățirea acestui tribut rușinos și trece Dunărea cu le-

rilor și de ocl posterior venit al Turcilor, care amîndouă s'au oprit în retragere la marginile Asiei.

Cine a apărut pe Români de furia acestui puhoiu neîntrerupt de barbari? Poziținea lor geografică, șirul munților Carpați cu multele sale ramificațiuni, care costase atîta muncă și năcaz chiar pe armatele regulate ale Romanilor, cînd veniseră să cuprindă Dacia.

În adevăr în secolul XI, după ce ultimii năvălitori mongoli se retrag, es la iveală de pretindenea din văile Carpaților un neam de oameni, vorbind o limbă, care se asemănă cu latina rustică, și care se potrivește la obiceiuri cu Romanii de odinioară. În scurtă vreme ei se întind la palele munților Carpați până la Dunăre și Nistru, făcînd mai tîrziu două mari principate: al Moldovei, între munți și Dunăre, și al Munteniei, între munți și Dunăre. De cealaltă parte a munților Români aveau încă la venirea Maghiarilor, în secolul IX., patru principate, care în urma luptelor cu Maghiarii devin vasale, însă își păstrează autonomia prin tractatele încheiate cu ei. Astfel elementul român se întinde din ce în ce, încît vechile pămînturi ale Romanilor cad oarăși în stăpînirea acestor urmași ai depărtatei Rome.

În lunga lor ședere în văile Carpaților, Români au pierdut formele latine ale vieții de stat, încît coborîdu-se la șes, ei se ved nevoiți a împrumuta dela Slavi formele de organizațiune, ba au adoptat chiar și limba

Continuarea articolului a apărut în „Tribuna” (Sibiu) nr. 43 - vineri 22 februarie (6 Martie) 1891: «Scăpați de influența culturală a Slavilor și fiind încă sub influența politică a Turcilor, Români își îndreptează ochii spre Apus, care Apus pentru dînșii era Austria și Franția, singurele țări, care aveau mai des relațiuni cu Turcii, vecinii noștri. Ca alianțe politice încă din secolul XVI, Români își ațintiseră privirile cătră Apus și tendența aceasta durează până cătră începutul secolului XVIII, cînd apare pe scena politică a Europei imperiul Țarilor. Atunci Români își întorc privirile dela Occident, care se frămîntă în preludiul revoluțiunii celei mari, spre Ruși, care încep pe pămîntul nostru a disputa Turciei Peninsula-Balnică, ear' nouă ne promet și ne impun prietenie. Puterea turcească apunea, dar' se ridica cea rusească și soarta ne rezervase noue nefericiri, noue violențe. Pe pămîntul nostru se desfășură acel duel gigantic, care a adus atâtea rele Europei și care o neliniștesce încă. Rușii sînt bătuti la prima ciocnire cu Turcii, dar' unul din principii români fusese alătura de ei și celalalt era bănuিত de simpatii cătră Rusia; așa că pe deoparte răzbunarea, pe de alta interesul fac pe Turci, contra tractatelor dintre noi și ei, să ne impună Domni străini, creaturi de ale Sultanului, resturile coruptului Bizanț. Acum se începe în vieța politică a Românilor o eclipsă, care durează o sută de ani. Seraiul Sultanilor ne numesc Domni, ear' acești venetici, pentru a se mențînă în pozițiunea, pe care o căștigaseră

cu prețul averii și lingușirilor, serviau pe cine îi servia, și martori la duelul dintre Ruși și Turci, ei secundau după interes, când pe unul, când pe altul, și deși numiți de Turci, ei se apropiau de Ruși, de câte-ori simțiau, că influența lor la Constantinopol a scăzut, încât **multe din războaiele dintre Ruși și Turci au fost motivate de politica dublă și personală a acestor străini. Ei devin fermentul multor încercări în politica Orientului, care a costat pe Europa multe sacrificii nefolositoare, ear' pe noi pierderea a două provincii: Basarabia și Bucovina.** Dar' dacă ei au fost păgubitori Europei, ei au fost fără asemănare mai mult vătămători țerii noastre, unde pentru a se menține, ca unii ce erau aduși prin voința străină, au fost nevoiți să aducă cu ei un roi de subalterni, cu care au copleșit țeara. **Nefiind ai țerii, ei au avut cătră țeară o purtare vitregă, au exploatat fără milă și, prelângă desastrelor lungilor războaie dintre Ruși și Turci, țeara noastră a mai avut nefericita soartă de a fi expusă și lăcomiei desfrânate a acestor decăzuți Bizantini.**

Influența politică a acestor domni străini mijlocesce introducerea limbii grecești prin biserică și administrație.

Aceasta e a doua influență străină. Românii din patria mamă, prin al căror ajutor și inițiativă scăpasem de influența slavonă, le era dat să ne ajute și acum în reacțiunea acestei noi influențe. **Românii din Transilvania, precând părinții noștri erau înăbușiți de Grecii din Fanar, au primit la Viena și la Roma cultura apuseană și au propagat-o la gurile Dunării.** În fața universității noastre stă înălțată statua lui George Lazăr, **Român din patria mamă, spre amintire și pioasă recunoștință cătră frații noștri din Transilvania, care în vremurile grele ale românismului au ținut sus ideea de națiune și cultură românească.** Cum se vede din cele zise de până aci, prin pozițiunea sa geografică, **țeara noastră a fost cea mai turburată din Europa.** Dela 100 până la 1300 pământul nostru a fost călcat de hoardele barbare, care au dus spaimă până în fundul Europei. Dela 1300 am avut să suferim năvălirile unui popor mai sistematic, dar cu atât mai periculos, și aceștia au fost Turcii, și în fine slăbiți de luptă, dela 1700 până în secolul nostru, am fost urșiți să suferim brutalitățile creștine ale Slavilor.

De influența culturală a Slavilor și a Bizantinilor ne-am scăpat cu ajutorul Românilor din patria mamă, de influența politică a Rușilor și a Turcilor ne-am scăpat în secolul nostru interesul Europei, simpatiile ei și sângele nostru, pe care cu prisosință 'l-am vărsat în războiul trecut pe câmpiile Bulgariei. Românii au jertfit, s'au luptat, au suferit, au răbdat, până când în fine unul câte unul superbii noștri vecini de odinioară, care împedecaseră dezvoltarea noastră pacinică, dispar din viața istorică. **Cazacii și Tătarii nu mai pradă câmpiile noastre, nu mai ard satele și orașele noastre, nu mai tîrăe în robie pe părinții și pe frații noștri. Regii Poloniei nu mai sunt. Falnica Turcie a Sultanilor, care bătea la porțile Vienei și amenința să înghiță Europa, nu mai stăpânesce azi decât un colț al pământului european și cearcă vadul spre o definitivă retragere în Asia.** Ear' în mijlocul ruinei nefericiților noștri vecini de odinioară, **rămas-am singuri noi Românii în picioare și vom fi poate în curând singurul monument, care să amintească mărirea lor, care s'a stins.** Liberi de nevoi sub ocrotirea înțeleptului Apus, care a găsit în noi un factor cultural și politic de o înaltă însemnătate aici în Orient, sub conducerea bărbăților noștri de stat, care 'și-au primit educațiunea în capitalele mari ale Europei, am putut abia acum să reluăm **firul dezvoltării noastre,** pe care îl întrerupsesem 16 secole în urmă, când adecă năvălirile barbarilor s'au întezit, și în scurt timp în câteva decenii numai, **am ajuns noi Românii să fim cel mai mare, cel mai compact, cel mai cult, cel mai bogat dintre statele de pe valea**

Dunării și să dăm cele mai neîndoioase dovezi de destoinicie militară, economică, administrativă și culturală.

Azi calea noastră este liberă, starea noastră este înfloritoare. Azi nu datorim nimenui nimic, afară de datoria care o avem către cultura apuseană, care ne-a adus unde suntem azi, către țările Europei, care se îngrijesc de viitorul acestei culture. Traian împăratul ne-a adus aci să fim sentinela imperiului în fața barbarilor dela Nord și Răsărit și azi, după 18 secoli, rolul nostru e tot acel al unei sentinele. Așa este interesul Europei, așa voesce dînsa. Dorința și datoria, sacrificiile și chibzuința noastră țintesc aci și Europa n'are decât să ne privească».

În 2023, comemorăm 200 de ani de la stingerea din viață a marelui nostru inginer și pedagog **Gheorghe Lazăr** (1779-1823). Câți avrigeni sau sibieni știu că marele Gh. Lazăr a fost și teolog, care a urmat studii de filozofie, istorie și științe fizico-matematice la Viena (pe o bursă a bisericii ortodoxe), fiind hirotonit arhidiacon și activând pe un post la Școala teologică ortodoxă? Gheorghe Lazăr a fost și un mare traducător, traducând în limba română mai multe lucrări cu caracter pedagogic, inclusiv un manual de pedagogie, intrând astfel în conflict cu episcopul Vasile Moga, adept al învățământului în limba slavonă. Refuzul acestuia i-a atras un proces disciplinar (în 1815), dar și opoziția mitropolitului **Ștefan Stratimirovici** (mitropolitul sârbilor ortodocși din imperiul austriac, între 1790-1836) la candidatura sa la funcția de episcop al Episcopiei Aradului.

Destituit de guvernatorul Transilvaniei și pus sub supravegherea autorităților polițienești, Lazăr va trece munții (în 1816), reușind să înființeze la București, prima școală cu predare în limba română: Școala de la Sf. Sava.

În lucrarea „**Vieța și opera lui Gheorghe Lazăr**” - una din puținele lucrări monografice despre fondatorul învățământului în limba română - am descoperit o interesantă descriere a Avrigului, la 1815: «La o mică depărtare de Brad (Girelsau), **pe țărmul stâng al Oltului, zace Avrigul (Freck, Felek)**. Aici Oltul, peste care trebuie să treci pe un pod, este destul de lat, dar adâncimea sa obișnuită nu trece peste un stânjén. Malurile ei și, în genere, tot ținutul dealungul râului, sunt foarte șesoase și de aceea și expuse deselor inundări ale apelor de munte, care adeseori suflă tare râul; după astfel de întâmplări, șoseaua și întinderi mari de câmpuri frumoase și bine lucrate se prefac subit în mlaștini de neumblat. Lipsind puntea, pe aici râul trebuie să-l treci cu podul. Trecerea aceasta este un drept allodial al scaunului Sibiului; dar locuitorii din Avrig și Săcădate au arendat-o, plătind o sumă însemnată. Avrigul însuș este un sat însemnat, clădit în parte pe o înălțime, având o biserică evanghelică și una greco-neunită. Numărul locuitorilor sași este neînsemnat, **cea mai mare parte din locuitori o dau Valahii, a căror hrană de căpătenie este cărăușia**. Ei transportă adeseori mărfurile negustorilor în Ungaria, Slavonia, Banat și Valahia. Drăguța vilă care-a construit-o răposatul guvernator, Br. Samuel v. Bruckenthal și frumoasa grădină a vilei oferă călătorului câteva ceasuri de petrecere plăcută; mai ales frumoasă este perspectiva de pe terasa clădirii asupra grădinii întregi. Răposatul avea obiceiul ca și la adânci bătrânețe să închine liniștei câmpenești partea cea mai mare a timpului de vară. În nota autorilor - istoricii academicieni brașoveni, tribunistul Gh. Bogdan-Duică și G. Popa-Lisseanu - se consemna sursa: „**Din Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat, 1815** - scrisă de un controlor al carantinelor”.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2023-anul-a-c-popovici-xxvii-firul-desvoltarii-noastre-pe-scena-politica-a-europei-imperiul-tarilor-sa-ne-impuna-domni-straini-creaturi-de-ale-sultanului-gh-lazar-si-avrig-la-1815-170742.html>

The screenshot shows the Tribuna.ro website interface. At the top, there is a navigation menu with categories: Eveniment, Actualitate, Stiri de pe strada mea, Sport, Cultura, Sanatate, Timp liber, Tribuna femeilor, and Descopera lumea. Below the menu, the Tribuna logo is displayed with the tagline "Dintotdeauna pentru totdeauna!". The main content area features an article titled "2023-Anul A.C. Popovici (XXVII): firul dezvoltării noastre! - pe scena politică a Europei imperiul Țarilor! - să ne impună Domni străini, creaturi de ale Sultanului? - Gh. Lazăr și Avrig, la 1815!". The author is identified as Marius HALMAGHI, and the article was published on 02.07.2023 at 23:10. It has received 545 views and 0 comments. To the right of the article title, there is a small image showing a wooden barrel and a blue plastic container.

În: *Tribuna*, 02 iulie 2023